

EGYHÁZI- ÉS ISKOLAI LE

M. st. Onicului Parochial Reformát
Nagytsízt. Református Lelkesi Hivatalnak

Uileac de Beiuș — Belényesujlak

Előfőlszerkesztő: DEBRECZENI ISTVÁN református lelkész

Megjelenik két hetenként, szombaton

Előfizetési ára: egész évre 100 Lei,
fél évre 50 Lei, egyes szám 4 Lei.

Szerkesztőség: Salonta (Nagyszalonta)
Református lelkési hivatal, a hová a
lap szellemi részére vonatkozó min-
den közlemény küldendő. Kiadóhiva-
tal: Oradea-Mare (Nagyvárad) Ferdi-
nánd király-út (Rákóczi-út) 14. szám
Előfizetési díjak, hivatalos hirdetések
díja, reklamációk Konrád Géza címére
Nagyvárad, Nagy Sándor-u. 14. küldendő

Az eltékozolt örökség visszaszerzése.

Mult számunk vezető cikkére, melyben református sajtónk elvesztéséről irtunk, innen is, onnan is felfigyelő visszhangok érkeztek. Nem kívánczunk ugyan ki a nyilvánosság elé, de mind azt bizonyítják, hogy sokan érzik egyetemes érdekű egyházi lapnak, valamint kellő számu vallásos iratnak, legfőképpen pedig tervszerűen megszervezett iratterjesztésünknek hiányát. Mennyi mondani valónk van hiveink számára, amiknek előadására nem alkalmas a templomi szószék és amiket jobban meg szeretnénk rögzíteni az emlékezetünkben, mint amennyire az elmondott szó képes lehet. És mennyivel több eredménye van mindennek, ha egy ismert nevű egyházi férfiú írja meg a maga gyakorlott tollával, mintha külön-külön más-más ruhába öltöztetve állítjuk gyülekezeteink elé. Csak az a nagy kérdés: hogyan kezdjünk ehhez a nagyfontosságú munkához? Erre a kérdésre adandó felelethez akarok egy-két gondolattal hozzájárulni.

Kétségtelen, hogy a legsürgősebb feladatok közé tartozik — ha lapról beszélünk — az anyagi feltételek biztosítása, egy kis tőke megteremtése. Erre nézve az egyházkerület már két év előtt meghozta határozatát, elrendelve, hogy minden év november első vasárnapjának perselypénzét erre a célra fizessék be a kerületi pénztárba. Az első évben gyülekezeteink egyrésze beszolgáltatta, de azóta senki sem hívta fel erre az egyházközségek figyelmét. Pedig ezeknek, a most már három évi perselypénzeknek az összegéből jelentős kis tőke volna együtt.

A tőkék egyesítése után következnek egyházi lapjaink egyesítése. Tagadhatatlanul boldog állapot volna, ha minden nagyobb gyülekezetnek lehetne egy saját egyházi lapja. De ez csak akkor volna igazán örömdetes, ha rajtuk kívül még legalább egy virágzó református lapot tarthatnánk fenn. Mig azonban ez nincs, addig a nagy erőfeszítéssel és

egyesek nagy szellemi és anyagi áldozatával is alig és nehezen megélő kis gyülekezeti lapjaink fényűzést jelentenek inkább, mint hiányt pótolnak. Mert kétségtelen, hogy ezek csak elvonják, szétforgácsolják az erőket és hiveink olvasó táborát s az egyetemes, közös érdekek elérését csak késleltetik. Pedig nem vagyunk olyan erősek, hogy ezt megtehessek, anélkül, hogy balgatagon fényűzőknek ne láttassunk, de nem vagyunk olyan gyengék sem, hogy közösen, egyesült erővel, egy virágzó lapot ne tudnánk megindítani és életképessé tenni. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy egy ilyen egyetemes, nagykiterjedésű olvasótáborra támaszkodó lap mennyivel jobban tudná képviselni egy-egy gyülekezet egyéni érdekeit is, mint a mai külön lapok, mert lenne hely benne mindegyiknek a saját külön közleményei számára és mennyire kifejlesztené és fokozná az összetartás, az egymásban levő erő érzését, amire soha sem volt nagyobb szükség, mint most. Kiváló példák vannak előttünk közelben és távolban és különösen tanulságos az amerikai reformátusoknak most nagy lendülettel újjáalakult lapja.

A csendes elgondolkodás ritkán adódó óráiban rajongással festett képeket látok gyülekezeti életünk jövőjéből, midőn komoly, igazán buzgó hiveink asztalán ott lesz egy kálvinista erőből duzzadó tartalmas, vallásos lap, mely nagy, erős munkatársa lesz minden lelkipásztornak és lelki tápláléka, szórakoztatója, egyháza ügyeiben biztos tájékoztatója lesz minden református embernek.

Éppen azért mindent meg kell érte tenni mindakettőnek. Minden lelkipásztornak meg kell érteni, hogy mennyire megkönnyíti munkáját egy jól szerkesztett, hivei lelkéhez közel lévő vallásos lap, melynek gyülekezetébe való bevezetése, még a legnagyobb agitációval is minden fáradságot megér. A gyülekezetek tagjait pedig tervszerű munkával kell a sajtó barátaivá tenni. Ennek megindítására legalkalmasabbnak látjuk a sajtó-vasárnapot, vagy

sajtó-estélyek rendezését, minden gyülekezetben a megfelelő formában. Ezeken lehet felkölteni érdeklődésüket, tetterre készíteni áldozatkészségüket és megkezdeni már is meglevő iratterjesztésünket. Egy lépéssel további teendő iratterjesztésünknek rendszeres megszervezése, pedig ma már mind többen kezdik belátni, hogy ez is fontos gyülekezeti munka lelkipásztor és presbyterek számára. Nem kell másra gondolnunk, csak a szekták terjeszkedéseire, melynek egyik legfőbb eszköze az agilis iratterjesztés.

Bizonyos azonban, hogy előkészítés, irányítás, vezetés nélkül semmi munka sem érhet el eredményt. Szükség van erre sajtónk megteremtésében és iratterjesztésünk megszervezésében is. Ezt a munkát ma senki más nem végezheti, mint az egyház hivatalos képviselője, az egyházkerületi közgyűlés. Kezdje meg e messze kiható alkotás fundamentumának lerakását mielőbb, mert halogatásra alig van idő!

Debreczeni István.

Szemle.

Levél Amerikából.

Fenesi Erzsébet levelet írt a tiszteletes urnak. Messze idegenből, Amerikából. Egyszerű, rövid kis levél. Nincs benne beszámoló átélt tapasztalatokról, sem az elhagyott haza után való siró vágyódásról. Nem kéri azt sem, hogy falujának papja intézzon el otthon valami ügyes bajos dolgát — pedig kihez fordulhatna máshoz — sem hogy tájékoztassa az itthonmaradottak állapota felől. Mást kér. Nagyon keveset: csak egy címet. Az előd özvegyének, az öreg tiszteletes asszonynak a címét. Reá emlékezett. Valamikor nála szolgált, mint szegény kis cseléd. Árvaságában jó szívvel megszánta és több lett neki, mint gazdasszonya, vagy urnője: pártfogója, gondviselője lett mindaddig, amíg egyszer aztán ő is magában maradt, amikor nem telt már cselédre, még egy evős szájra. Elváltak egymástól. A jó öreg tiszteletes asszony rokontól barátig, barátától ismerősig hányódik-vetődik, az árva leány pedig messze utnak indult el, ki Amerikába. És ott évek múltán reá emlékezett. Reá emlékezett régi kenyéradójára, áldott lelkű gondviselőjére. Nem jutottak eszébe a kapott pironogatások, elmosódtak a feddés, dordítások komor emlékei, a múltból s távolból csak egy jószív szeretete sugárzott felé és eltöltötte keblét melegséggel, beragyogta világossággal és kisarjadt belőle a hála. Rég nem hallott felőle már semmit, csak annyit tudott, hogy nehéz sorsban teng-leng, kilátástalan küzdelemben vias-

zkodik szükséggel inséggel. A nyomorúság csunya csatájára fegyvert akar hozzá juttatni megtakarított dollárjaiból, hogy kivívhasson egy rövid kis fegyverszünetet a paizsos férfiúval, míg majd elkövetkezik végre egyszer a béke.

Érzem, tudom, hogy nekem most boldogan kellene felujjonganom és ódát zengenem a hálának e ritka, fölemelő szép példájáról — de én nem tudok igazán örülni. Az egykori szegény kis árva leány meg akar fizetni pártfogójának sok, nagy jószágáért: milyen gyönyörű, milyen csodálatos — de fordítsuk meg: az egykori urnő, az Ur szolgájának elhagyott özvegye könyöradományt kell hogy elfogadjon a hajdani árva cselédlánytól — hát lehet-e ezen igazán örülni?

Tiszteletes Asszonyok, fiatalok és öregek, közel, vagy távol attól a sorstól, mely közületek a legtöbbször éppen oly bizonyosan vár, mint akitől e sorokat írom, mégis, mégis csak arra kérlek, vegyétek fel továbbra is az elhagyottak gondját, nem gondolva semmivel, sem jelenlét, sem jövőddel, még azzal sem, hogy lesz-e egy Fenesi Erzsébet, aki jószágokat dollárral fizesse vissza.

Ti pedig, kik egyházunk ügyeit intézni — amint hallok — nemsokára újra összeültök, vegyétek végre fontolóra feleségeinknek nehéz jövődjét, melyben nem állunk már az oldaluk mellett, arra is gondolva, hogy hátha nem lesznek majd Fenesi Erzsébetek, akik szeretetüket cselekedettel fizessék vissza.

Wycliffe János

születésének 600 éves évfordulójára.

Nagy egyszerűséggel, de annál mélyebb hála és tisztelet érzésével emlékeztek meg angol protestáns testvéreink folyó évi október hó 3-án nagy előreformátorokról, Wycliffe Jánosról, a reformáció „hajnalcsillagáról“, amint igen találóan nevezni szokták. — Mi sem mehetünk el teljesen szó nélkül felekezeti történetünk e kimagasló egyénisége mellett.

Wycliffe 1324-ben Teesdale-ben született. Iskoláit Oxfordban végezte, ahol már abban az időben is körülbelül 30,000 tanuló volt. Rangjukon alulinak tartották még akkor bibliát magyarázni a hittudósok. Nagyon is primitív dolognak tartották. Ezek dacára Wycliffe éppen ezt szerette a legjobban. El is nevezték irónikusan „evangéliumok doktorának“. Iskolái bevégezése után, mint királyi biztos, energikusan védelmezte hazája jogait a pápa ellen, népének jogait pedig a klérus ellen. 1367-ben jelent meg „Freatise of Divine Dominion“ című műve, amit az angol reformáció kezdetének tartanak, mivel ez az áldozó papság gyökerére vágott. Népe ezért nagyrabecsülte, de

a papság bosszuját rendkívüli mértékben kihivta maga ellen vele. 1377 február 9-én Courtenay, a londoni püspök kezdeményezésére a Szent Pál székesegyházba idézték tanításai miatt. Két hatalmas barátja kíséretében jelent ott meg Wycliffe: a Lancasteri herceg és Lord Perey kíséretében. A gőgös Courtenay roppant görbe szemmel nézte ezt, épen ezért amint a Lancasteri herceg a vita hevében valami erősebb kifejezést talált használni, párthiveivel rárontott és valóságos harc támadt köztük. Wycliffe a két Lorddal elmenekült. A gyűlés csupán csak a tekintély megőrzése végett hozott a Wycliffe tanai ellen valamilyen lagymatag végzést, amit soha senki sem vett figyelembe. A nép úgy okoskodott, hogyha bűnös, miért nem ítélik el, ha ártatlan, minek a végzés ellene. Tanai iránt még jobban kezdtek érdeklődni. De ellenfelei dühe is elkeseredettebb lett ellene.

Mint lutherworthi lelkész még hevesebben támadta a pápát. Tagadta, hogy joga volna adót vetni a népre annak akarata nélkül; kárhóztatta, hogy a papság odaáll az Isten és ember közé s gátolja azok érintkezését egymással. A pápa egész sereg bullát adott ki ellene, de eredménye nem volt semmi: a tömeg meggátolta mindig azok végrehajtását.

Tanai annyira népszerűek lettek, hogy utazó hitszónokokat küldött ki, hogy terjesszék az evangéliumot az ő szellemében. Ő maga is fáradhatatlanul dolgozott. 1382-ben befejezte a szentírás fordítását a nép nyelvére. Nyomda hiányában kézzel másolták s bár száz meg száz kéz írta, a szükségletet kielégíteni nem voltak képesek mégsem, oly népszerűsége volt annak. Kévszám idő múlva ezer meg ezer családban terjesztett új életet az ekként hozzáférhetővé vált biblia.

Az evangélium hirdetését tartotta Wycliffe legfontosabb kötelességének. „A legmagasztosabb szolgálat, amit az ember teljesíthet e földön, nem más, mint az Isten ígéjének hirdetése” — mondja ő maga. Egészen természetes volt ez abban a korban, amikor az országban szerte kóborló kol-duló barátok a szentek legendáit, meg a trójai háboru történetét predikálták a népnek, hogy tarisnyájuk színültig megteljen földi javakkal. De lelki dolgokhoz nem értettek semmit. Wycliffe azt mondotta hitszónokainak: „Menjete és prédikáljatek. Beszéd után látogassátok meg a betegeket, öregeket, szegényeket, vakokat, bénákat: nyujtsatok segítséget nekik tehetségeitek szerint.”

1382-ben újra megidézték Wycliffet — most már a parlament elé. A transsubstantiatio cordinalis tételét illetőleg megkérdezték ott tőle, hiszi-e azt, vagy nem? A beállott magasztos csendben, bátran nézve Courtenay-ra, elkezdte fejtegetni ezen dogma absurd voltát. Majd befejezte egyszerű, de

energikus szavakkal: „az igazság okvetlenül győzni fog!” Felemelt fővel távozott el s ellenfelei nem mertek kezét vetni rá. Visszavonult Lutterworth-ba s ott élte le csendben, háborítatlanul élte hátra levő éveit. Bár ellenfelei dühe csak fokozódott ellene, de a nép szeretete, Lancaster kegye s mindenekfelett Isten jósága olyan védelmet nyujtott neki, hogy nem árhattak semmit ellenségei. A pápai szakadás, Anglia politikai zavarai is közreműködtek ebben.

1384. december 28-án fejezte be áldásos életét. Róma elrendelte, hogy eretnek csontjai ásassanak ki és égettessenek el. De csak 13 év múlva hajtották e rendeletet végre.

Christian Herald után.

Bokor Sándor.

Templomi közénekeinkről.

Református zeneirodalmunk a többi felekezethez képest elég szerény keretek közt mozog, aminek főoka a kötöttség. Ezt megértjük, ha felnyitjuk az új énekeskönyvet, amelyben Sz. Molnár Albert erőteljes nyelvezetű fordításaihoz még keztyűs kézzel sem mert nyulni a leghivatottabb egyházi költő sem s így ezt az erőteljes nyelvet mintegy árny kísérik Goudimel monoton dallamai, mikén szintén nem változtattak az új énekeskönyv összeállítói.

Az új énekeskönyv kiadásával több szép ének felvételével egyházi zenénk nagy lépéssel haladt előre, mégis aggodalom tölt el, hogy a kivitelben, az ének helyes betanításában és a templomi közének vezetésében semmivel sem leszünk előbb, mint 60 évvel ezelőtt. Ennek okát sok tekintetben magunkban kántorokban, a kántorok képzőiben, találom meg. A jó pap holtig tanul! Nekünk is tanulnunk kell és jó segéd-könyvekről kell gondoskodnunk, hogy a célt elérjük. Tudnunk kell, hogy a zenének mily fontos ereje van a hitélet ébresztésére s ezt kihasználni, fokozni, minden alkalmat megragadni kötelességünk, hogy a „farkasok” [baptisták, nazarénusok, adventisták stb.] ólálkodásai ellen, akik jobban ismerik a zene hódító erejét, mintsem kellene [hiszen szép zenéjükkal énekelnek el legtöbb sikert] felvértezzük magunkat, másfelől a meglazult, közönyös, a háboru által elvadult egyház-ellenes egyéneket a hithez, Istenhez visszaédesgessük. Ennek pedig hathatós eszköze az ének, a zene. No de énekvezéreink, a körülmények miatt is, nem haladhattak azzal a mérőföldes lépésekkel, mellyel a zeneirodalom az utóbbi 30 éven át haladt s felettünk elfutott az idő és sok tekintetben ott vagyunk, hol 60 évvel ezelőtt voltunk. Ez nem jól van így! Haladnunk kell a korral! Hogy így elmaradtunk, talán rajtunk kívül eső

körülményekben találjuk fel az okot és a képzés hiányában is.

Orgonistáink [tisztelet a kivételeknek] nem állanak hivatásuk magaslatán, mert mit látunk, mit hallunk ma is.

Ha bemegyünk egy népes templomba, bizony mosolyognunk kell, ha illenék, nevezhetnénk is a jóízlés rovására. Az éneksorok közt 3—4 harsányhang, sokszor szuszka egyén diktálja a következő sort, így kezdvén egymást tulbarsogni. Ennek oka az énekvezér! Megmondom miért! Azért, mert aki orgonistáink közül nagyobb gyakorlattal bír, brillirozásból-e vagy feltűnési viselkedésgből oly hosszú körjátékot csinál, hogy teret enged az izléstelen diktálásra s ezzel mintegy megköti az ének szabad folyását s az amugy is monoton dallamot teljesen élvezhetetlenné teszi. Aki pedig csak tapogat az orgonán, mivel precízen nem tudja a sokszor nehéz körjátékot lejátszani, annak arany ez a helyzet, mert az ének diktálás, ami legtöbbször ordítózássá fajul, palástot von tudatlansága leplezésére. Sajnos tagadni, szépitni nem lehet!

Ez az izléstelenség még azzal is fokozódik, hogy orgonistáink nem találják meg a kellő hangot az ének intonálására s oly magasan énekelnek Sz. Nagy Károly örökbecsű, operaénekesek részére írott könyvéből játszva, hogy vagy ordítva énekelnek vagy csizmadia-bassus fuvására kényszerülnek. A gyermekek meg épen hallgatásra kényszeríttetnek, mivel hangterjedelmük nem áll azon a fokon, hogy részt vehessenek a köz-énekekben. A jóízlés rovására irandó még az is, hogy egyes kántorok, talán rossz szokásból vagy feltűnési viselkedésgből az ének utolsó szótagját orgonakiséret nélkül $\frac{1}{4}$ taktusnál tovább nyújtják s csak azután játszik a $\frac{1}{4}$ -es vagy legtöbbször hosszabb közjátékot, ami szintén izléstelen, de bántó is, mivel sok ember kedvét elveszi a köz-énektől, ami egyik legfelemelőbb része istentiszteletünknek. Ilyeneket hallva, önkénytelen rájövünk arra „minek a közjáték!” Nincs erre semmi szükség! Nincs a legtöbb templomban 2 manuálos orgona, amin a II. manuálon lehetne játszani a közjátékot s az éneket az I-ső erős változatu manuállal intonálni s ha az orgonista rekedt vagy hangtalan, a legtöbbször zűrzavar áll be az éneklésnél. Egy manuálos orgonán nem szabad közjátékot játszani!

Hogy ez a sok összevisszaság egyszermindenkorra megszűnjék, ez indította Varga József nagykőrösi tan.-kép. int. zenetanárt s egyházi karnagyot arra, hogy oly könyvet adjon orgonistáink kezébe, ami minden visszasságot megszüntetve, a kitérőzt célnak teljesen megfeleljen.

Mi, akik ifjúságától kezdve ismertük zenei

tehetségét, sokat, nagyon sokat vártunk tőle s ime reményeinkben meg nem csalatkoztunk, mert immár néhány év alatt II-ik kiadást ért „Korál” könyvével olyan maradandó becsű munkával gazdagította ref. zeneirodalmunkat, hogy míg Sz. Nagy Károly az uttörő hallhatatlan nevet szerzett magának, úgy Varga József a modern hangszerelés terén ért el páratlan sikert s ez a két kitérőzt örökké disze lesz a ref. zeneköltészetnek.

Tudjuk, hogy a gyümölcsnek a napfény, a harmat ad színt, ízt, zamatot, úgy Varga József letéjei is szín, íz és zamatban, az őserőben ritkítják párukat, mivel nemcsak a szerencsés intonálásban, hanem a kidolgozás finomságában, a gyönyörű színezésben, a mi keserédes dallamainkat élvezhető köntösbe tudta öltöztetni. Az új énekek kidolgozása is követendő példára ösztönzi tanulni akaró s szerető ifjúságunkat. Megtanulhatják belőle, hogy a duzzadó erő egy szerencsés accord fogással, hogy tud átsimulni lehetszerű finomsággá s viszont. Nincs benne sablon. Színezése a temetési dallamok kidolgozásánál nyilvánul meg legfeltűnőbbben. A gyenge dallamok kíséretében ott találjuk egy finoman érző, vallásos ihlettől áthatott borongós lélek fájdalmas, panaszos zokogását, mellyel nemcsak a buváltelt lelkekkel együtt sir, de vigasztal is, mintha zokongva mondaná: Ne sirjatok! „A lélek él: találkozzunk!” Ezek a letétek, miket akár vegyeskari éneklésben, akár orgonakiséret melletti éneklésben hallunk, a gyenge, erőtlén dallam dacára is, ragadják, emelik lelkeinket az örökkévalóhoz és szívünkbe markolnak.

Ezeket ismerve és tudva, a jóízlés érdekében kérem kartársaimat s a lelkész urakat, hogy Varga József „Korál” könyvét igyekezzenek megismerni és megszerezni.

Kapható a szerzőnél Nagy-Kőrösön.

Nagyszalonta.

Vasváry Béla,
ref. kántor.

Megjelent és kapható

a magyar tannyelvű el. iskolák számára a legújabb miniszteri tanterv szerint átdolgozott, Dr CABA ÁGOSTON kir. tanfelügyelő által irt

Román nyelvkönyv

(Gramatică Română) IV. kiadás. A leckék a tantervben előirt beszéd- és értelemgyakorlati anyagot tárgyalják. — Kapható: **Béres Károly könyvkereskedésében** Oradea-Mare—Nagyvárad, Ferdinánd király-ut 14.

Ara
18
Lej

Egyházi hírek

Rózsa Sándor nyugalomban. A debreceni református kollégium és a tiszántúli egyházkerület nagyérdemű és fáradhatatlan pénztárnoka Rózsa Sándor előrehaladott életkorára és hosszú szolgálatára hivatkozva, nyugdíjaztatását kérte s az egyházkerületi közgyűlés, rendkívüli érdemeinek elismerése és jószolgálataiért köszönet kifejezése mellett nyugalomba helyezését elrendelte. Rózsa Sándor majdnem negyven éven át állott a kollégium szolgálatában. Azelőtt a békési gimnázium tanára, majd a szilágymegyei Nagyalu lelkésze volt. Onnan lépett a kollégiumhoz, előbb mint háznagy, majd pénztárnok. Rózsa Sándor azonban több volt, mint a gazdasági ügyek kezelésének intézője. Alig volt olyan kollégiumi vagy egyházkerületi ügy, amelyben az ő avatott tanácsát és nagy agitálását igénybe ne vették volna. Pár év előtt ünnepelték közhivatali működésének ötvenedik évfordulóját, ami elég bizonyosság rá, hogy teljesen megérdemli a nyugalmat.

Vándor Istenítisztelet. A belényesi lelkész kör elhatározta, hogy körzetében vándor istenítiszteleteket rendez. S mivel legközelebb V. Fenesen és Belényesben harang-, Tárkányban templomavatás volt, a félreeső s az utóbbi időben a baptisták által erősen ostromolt s már ott 40 családot elhódított Magyarremetére rándult ki Bottyán P. belényesi, Szakács Dénes tárkányi és Juhász András fenesi lelkész s Antal Béla belényesi gondnok folyó hó 2-án. Azok a gyülekezeti tagok, kik értesültek érkezésükről, megjelentek az istenítiszteleten, meghatva mondtak köszönetet a fungent három lelkésznek s kérték őket, hogy minél többször szerencsétessék gyülekezetüket, igérvén, hogy más alkalommal igyekeznek jobban előkészíteni a gyülekezeti tagokat. Isenítisztelet után a lelkész lakon volt presbiteri értekezlet, hol lelkész neje a vendégeket s presbiteriumot szeretetvendégségben részesítette.

Templomszentelés. F. évi november hó 2-án szép templomszentelési ünnepély folyt le a Bihar-megyei Tóti községben. A mintegy 60 ezer lei-nyi költséggel kívül-belül megújított templom felszentelésére nt. Végh József esperes s Kalmár István egyházmegyei főjegyző szálltak ki az egyházi hatóság részéről, kik több szomszédos lelkész s Kántor Péter margittai kántortanító közreműködésével végezték az ünnepi szertartásokat. A szertartások komolyságát élénkítették Gellért Sándor margittai ügyvéd szóló énekei, valamint Kovács Lajos helybeli lelkész szaválata s többek éneke mellett ügyesen scenirozott regényrészlet egy balatoni halászkatasztrófáról,

mely hatalmas erővel mutatott rá a süllyedő halászhajók énekében arra az igére: mikor vizen mégy át, én veled vagyok! [Ézs. 43. 2.] Az esős idő dacára is, különösen Margittáról keresték fel sokan az ünneplő gyülekezetet, mely magyaros vendéglátással fogadta az érkezőket — Nem építette újból a templomot a tótiak áldozatkészsége, mégis újjá lett az — úgy éreztük — egészen. Nem kell lerontani az egyház épületét, mégis újjá lehet ott minden!... Tanuljunk a tótiaktól renoválni: fehérré, tisztává, hitben erőssé, lélekben buzgóvá tenni anyaszentegyházunkat, hogy kedvet találjon az Ur előtt!

Két magyar püspök beszéde a senatusban.

A politikai életnek nagy eseménye az a két beszéd, amelyet Nagy Károly református püspök november 3-án, Majláth Gusztáv róm. kath. püspök november 13-án mondott a senatusban. Nagy Károly erdélyi püspök beszéde találóan festi le a magyarság szomorú helyzetét, amelynek oka az, hogy a kormány magatartása nem felel meg a királyi szónak, amely biztosította, hogy a magyar nép az új állam kapcsolatban is szabadon használhatja vallását, nyelvét és kulturáját. Tizenkét pontban sorolja fel a kormány erőszakoskodásának tényeit. Az unitáriusok ősz püspöke az unitárius egyház törvényhozó testületében azt a kijelentést tette, hogy az együtt szenvedő testvér szívével csatlakozom ahhoz a férfias, igaz beszédhez, amelyben a testvér református egyház érdemes püspöke Nagy Károly barátom, egyházi sérelmeit elmondotta. Közelebb pedig Majláth Gusztáv erdélyi r. kath. püspök jelentette ki a senatusban tartott nagy beszédében, hogy mindenben csatlakozik Nagy Károly püspök beszédéhez, majd ő is részletesen felsorolta

BISZÁK JÓZSEF

harang- és ércöntődjé Ghioroc-on
(Győrök, Brad-megye)

harangot,
a legjutányosabb árak mellett készit a legfinomabb anyagból bármely hangu és nagyságu a legdiszesebb kivitelben, kívánatra feliratokkal, képekkel díszítve, ingó rendszerű vas felső koronával, vagy bármely más kívánt rendszerű állvánnyal. Gyártmányai kiválósdgt több elismerő levél igazolja. Érdeklődőknek részletes leirással és árajánlattal készséggel szolgál. [Megrendelésnél kérem ezen lapra hivatkozni.] 14

REGISTRU DE INSPECTEI [ISKOLALÁTOGATÁSI NAPLÓ]

melynek beszerzése minden iskolára kötelező. — Kapható

Béres Károly könyvkereskedésében

Ára 80 Lei. Hozzávaló kivonat [Extras] darabja 80 bani.

egyháza sérelmeit. A senátor urak semmibe sem vették az elhangzott komoly és igaz beszédeket; Hancu senátor azt jegyezte meg rájuk: „sírámok Babilon romjai felett...” A sok-sok vallási és iskolai sérelmek között égető a királyhágómelléki kerület sérelme, mely miatt az egész romániai ref. egyház szenved, mert nem alakíthatja meg sem konventjét, sem zsinatát.

Az érrendrédi iskolaügy. A múlt számban közölt híradásban foglalt eseményekkel nem ért véget az érrendrédi iskolaügye. Tovább folytatta az ottani állami iskola igazgatója, ki semmibe se véve a miniszter intézkedését, a református iskola növendékeit, a legnagyobb erőszakoskodással akarta az állami iskolába bekényszeríteni. Előbb kidoboltatta, hogy minden gyermek köteles az állami iskolába menni, mert különben a szülőket 50 lei-re bünteti. Majd egy esküdttel elindult foglalni a nem engedelmeskedő szülőkhöz. Akik azonban így presszionálva aláírtak, hogy hajlandók gyermekeiket felvinni, azoknál a foglalástól elállott. Majd az utcán pálcával jelent meg és ugrgette a gyermekeket az állami iskolába és a nagyobb gyermekekkel vitette oda erővel a kisebbeket, úgy, hogy hetivásár alkalmával valószínű hajtóvadászatot rendezett a gyermekekre. Még ez sem volt elég. Egy nap két esküdttel megjelent a református iskolában és az iskolát bezárta, a kulcsot magához vette, az ajtót lepecsételte, anélkül, hogy az iskola vezetéséből valaki jelen lett volna. Majd a lelkész előtt a tanfelügyelőség írására hivatkozott, melynek másolatát azonban még eddig nem adta át a lelkésznek. Végre aztán megjelent a gen.-inspector, aki az iskola működését megengedte. Azok a szülők, akik nem vitték fel gyermekeiket az állami iskolába, továbbra is eddigi iskolájukba járathatják gyermekeiket, akik azonban aláírták, azokat úgy tekintik, mint akik önként adták oda gyermekeiket és a vezérfelügyelő szerint „mindenki oda járhatja gyermekét, ahova akarja.”

Egyházkerületünk közgyűlését az elnökség december 12-re hívta össze.

Dr Hémetthy Károly a heves-nagykunsági egyházmegye gondnoka e tisztéről lemondott, mivel a budapesti egyház főgondnoksága és az egyházi élet más terén való munkássága nagyon elfoglalják. Az egyházmegye őszi közgyűlésének meleg ünneplése közben vált meg tisztétől és örökös tiszteletbeli főgondnoknak választotta.

Szerkesztői üzenetek ...

H. H. Gy. Mivel cikket nem adtál, elplagizáltam.

Orgonahomlokzatsipok

a rekvirált sipok helyébe elsőrendű kivitelben készülnek

Wegenstein L. Fiai orgona- és harmonium gyárában, Timisoara.

Kétféle hangú harmoniumok és pedálos harmoniumok állandóan rakliron. Orgonajavítások, tisztítások és hangoldások pontosan eszközöltenek. Köszönettel és harmonium-rajzokkal díjtalanul szolgálunk. 20-26

Harangokat,

vas harangszerelvényeket ajánl és vas harangállványokat

Hönig Frigyes harang-öntődéje

NRAD, Strada Basilio No. 10-21. Alapítva 1840.

A református elemi iskolák részére

előírt iskolai
új vallástani
mindenféle
térképek
nyomtatványok
kézikönyvek
tankönyvek
írószerek

legutányosabban szerezhetők be

Béres Károly

könyv- és papírkereskedésében
Oradea-Mare-Nagyvárad, Fő-n. 14.

LELKÉSZEGYESÜLET

Magunkról, magunknak.

Valószínűleg bucsuzóul el kell egyet-mást mondanom Lelkészegyesületünk volt és jelenlegi tagjainak. Arra nem akarok kitérni, hogy a hatalmi féltékenységek milyen módon tiltotta meg Egyesületünk Erdély területén való működését. Ezért a tényért Isten és a történelem előtt még felelni kell valakinek. Ám a megfosztott Egyesület erdélyi tagjainak is meg van a maga felelőssége. Az Egyesületet sikerült átmentenünk a hatalmi tultengés területéről. Azóta azt is láttuk, hogy közöttünk is vannak kétféle sántikáló emberek, akik a körülményekre hivatkozással, nem tartják időszerűnek a Lelkészegyesület megszervezését. A „körülményeket” mi másként hívjuk. Másutt azonban új élet vize buggyant föl a Lelkészegyesület megszervezése által. Szétesett állapotunkban összekötő kapocsnak készítettük egy lapra zsugorodott újságunkat, a „Lelkészegyesület”-et. Az volt a helyzet, hogy ezt a lapot az „Egyházi és Iskolai Szemle”-vel együtt nyomatjuk és amennyiben a Lelkészegyesület erdélyi volt tagjai a lapra évi 100 leivel előfizetnek, ezért megkapják az egész lapot és a Lelkészegyesületnek is meg lesz az összekötő és agitáló szerve. Ma már a 10-ik számot adjuk, amelyért számonként 1000 leit számítva 10,000 leit kell a nyomdának fizetnünk; erre az összegre a mai napig 7 új előfizetőtől befolyt 368 lei; holott a lapot minden erdélyi volt tagnak [618] megküldöttük. Az előfizetést csaknem minden számban sürgettük.

Ezt az állapotot tovább nem tarthatjuk fenn. A helyzet ezek szerint az, hogy a Románia területén élő magyar református lelkeszi karnak nincs annyi érdeklődése saját ügyei iránt és nincs annyi pénze az ő érdekeit szolgálni hivatott sajtóra, hogy a kéthetes kis lapra évi 26,000 lei nyomtatási költségét fedezze. Ennél szegénylenebb ténye alig lehet árvahagyottságunknak.

Idő- és alkalm szerű ezek után feltenni azt a kérdést, mi ennek a oka? A felelet, azt hiszem, sok egyéb bajnak az okát is megadja.

Jól emlékszem reá, hogy Amerikában egy congregacionálista lelkesz barátomnak kézi nyomdája volt. Azon maga szedte és nyomta ki minden vasárnapra a gyülekezeti értesítőt és úgy osztotta azt ki a hiveknek. Nálunk nem lehet elhelyezni a nép számára készített traktátusokat. Talán a századik lelkeszi hivatalban sem lehet egy bibliát kapni. Az egyház költségére hivatalból járó lapok sok helyütt felbontatlanul kerülnek a

tiszteletes asszony vágókése és befőttkötőző zsinaga alá. A nagy egyházépítő reform-gondolatok ott sárgulnak az uborgás üvegek tetején. Ki fizet elő közlünk lapra? Holott még a külön honoráriumot nyújtó naptárak beszedett árát sem küldötte be két év óta 30-40 lelkesztárs?

Azt érzem, hogy itt nagyon mélyre értünk. Sok-sok bajnak a gyökeréhez. Oda jutottunk, ahol egyik lelkesztársunk a lelkeszi becsületszékek felállításával akarná a dolgot orvosolni. Én azonban nem megtorlásra gondolok. A szomorú jelen és a végzetes jövő lebeg szemem előtt és az írás ítélete hangzik fülemben: Elvész a nép, amely tudomány nélkül való! Lelkeszkarunkból hiányzik úgy a gerinces önállóság, mint a saját és egyházunk nagy érdekeiért való köteles áldozatkészség. A nagyon kevés kivételnek minden tisztetség megadassék, de legelsősorban kari érdekeinket képviselő egyesületünk és szolgálni hivatott sajtónk vázolt helyzete mást mutat.

Ha csak az üzleti részét tekintetem volna ennek a kérdésnek, régen be kellett volna szüntetnem a lap nyomtatását. Javithatatlan bizodalommal lelkesztársaim megmozdulásában mindig reménykedtem. Most a válaszutra érkezettünk. Utóljára tesszem fel a kérdést: Lenni, vagy nem lenni? A „Lelkészegyesület” következő száma csak abban az esetben jelenik meg, ha legalább 260 új előfizető sorakozik a lap fenntartására évi 100 lei díjjal.

Előre látom, hogy lesz idő, amikor talán sokkal nagyobb áldozatot is hajlandók lennének egyesek a lapért meghozni, de akkor már az is kevés és későn lehet. Ezért a felelősséget áthárítom a lapot eddig elfogadott lelkesztársaimra. A minden oldalról ostromolt lelkeszi karnak nem volna szabad fegyverét a kezéből kiejteni. Sem én, sem Egyesületünk a további kiadási költséget nem vállalhatja. Az anyagi erő kimerülése után lelkesztársaim kezébe teszem le a „Lelkészegyesület” című lapunk sorsát. Ám ti lássátok!

Tarnóczy Lajos.

A **tisztaoszlári lelkeszáróak** részére Farkas István alsóborsodi esperes 53 millió koronát gyűjtött, amely összeget az egyházmegye közgyűlése így osztott fel: az oszlári egyháznak építési segélyül 15 millió, a két elpusztult család hozzátartozóinak 5 millió s a fennmaradó 33 millió a Kovács-árva részére a Kálvineumnál kezeltetik és gyarapítatik.

Képek az erdélyi ref. egyház-kormányzat köréből.

Az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsa 2404—1924. sz. körlevelével — amint az köz-tudomásu — az összes, bármelyfoku egyházi hatóság által jóváhagyott alapszabállyal bíró egyesületeket 1924. évi július 1-i hatállyal feloszlatta.

E rendelkezésnek eddig kétféle indokolása vált közzismertté.

Egyik, magának a körlevélnek indoka, mely a múlt évi egyházkerületi közgyűlés 70. jzkv. sz. határozatát jelöli meg a felosztatás bázisául, valamint azon körülményt, hogy a jogi személyekről szóló állami törvénynek az egyesületekre vonatkozó intézkedései nem ismernek tisztán egyházi egyesületeket.

A felosztató körlevél másik indokát nagytiszt. Vásárhelyi János kolozsvári lelkész ur ismerteti a „Református Szemle” 1924. évi 29. sz. megjelent „Egy pár szó az Evangéliumi Munkások Szövetségéről” című cikkében így: „egyházi főhatóságunk az egyház közvetlen felügyelete alatt álló és jóváhagyással működő egyházi egyesületeket feloszlatta kifejezetten azért, mert lehetetlennek ítélte, hogy az ő felügyelete alatt álló egyesületek egyidejűleg állami, politikai ellenőrzés alá is essenek. Állami szempontból ugyanis feltétlenül elegendő garancia kellene legyen az, ha a hivatalos egyház a maga felelősségével és védelmével szavatol az egyesületekért, ha az egyház ezen túl meg, akkor autonómikus jogai szenvednének csorbát, ezt pedig tényleg nehezen engedheti meg.”

Vizsgáljuk meg az igazgatótanácsnak szóban forgó rendelkezése körüli kormányzati ténykedését mindkét indok szempontjából és nézőszögéből.

Ami az igazgatótanácsnak körlevélben közölt indokolását illeti, való igaz, hogy a múlt évi kerületi közgyűlés 70. jzkv. sz. alatt úgy határozott, amint azt a körlevél idézi. E határozat létrejöttének körülményei azonban hűen tükrözik vissza azt a kormányzati elvet, melyet az erdélyi egyházkerület igazgatótanácsa az utóbbi években következetesen vall és kitartóan alkalmaz. Ez a kormányzati elv, röviden szólva, abban csucsozódik ki, hogy az igazgatótanács önmagát nem csupán kormányzati szervnek tekint, hanem elhatározó és rendelkező autoritásnak is és nem csupán kormányoz, hanem impériumot is gyakorol. Az egyházkerületi közgyűlés jelentőségét lefokozza és minden hatalmat a maga kezében igyekszik központosítani.

Az igazgatótanács szervezetére és hatáskörére vonatkozó és az 1907. évi november hó 9-én és következő napjain tartott kerületi közgyűlés 29. sz. határozatával megalkotott szabályrendelet

ugyanis nem kötelezi az igazgatótanácsot arra, hogy a kerületi közgyűlés tárgyait képező ügyekre vonatkozó javaslatokat, indokaikkal együtt kinyomatva, előre közölje a közgyűlés tagjaival. Csupán a maga évi működéséről, a kerület anyagi és szellemi ügyeiről, valamint az összes iskolák állapotáról szóló egységes jelentés kinyomatását teszi kötelességévé azzal, hogy azt 8 nappal a közgyűlés előtt, minden közgyűlési tagnak küldje meg.

Az igazgatótanács tehát a közgyűlési tagokat nem köteles tájékoztatni a közgyűlés tárgyairól. Ezzel a negatív tartalmu jogával él is az igazgatótanács és ezen negatív alapon olyan pozitív eredményeket produkál a kerületi közgyűléseken, hogy az impériumot valójában nem a közgyűlés, hanem az igazgatótanács maga gyakorolja.

Bánfihunyad, 1924 augusztus hó.

Dr. Tolcsy Lajos,
egyházker. képviselő.

[Folytatjuk.]

Apróbb közlemények.

Bélteky Lajos távozása. A Szatmárról Hajdusoboszlóra 11 év után ismét visszahívott Bélteky Lajos október 18-án bucsuzott el gyülekezetétől. A templomban II. Kor. 13. 11—13. alapján bucsu-beszédet tartott, majd a presbyteri gyűlésen dr. Vajay Károly főgondnok mondott érdemeit méltató beszédet, melyre a távozó lelkész meghatottan válaszolt. Néhány nap múlva el is költözött Szatmárról.

Lelkészbeiktatás. A fugyi-i egyházközség október 18-án iktatta be új lelkipásztorát, Dank József volt magyarcsékei lelkészt. A beiktatást a volt főnöke, Csernák Béla ker. főjegyző végezte, mely után az új lelkész tartotta meg beköszöntő beszédjét. Kedves érdekessége volt az istenistizetnek a „papné beiktatása”, amennyiben a lelkészpár kisdédét is ekkor keresztelte meg Csernák Béla főjegyző.

A magyarcsékel gyülekezet Kovács Zsigmond kisnyégerfalvai lelkészt hívta meg lelkipásztorává.

Lelkészcseré! Elcserélném rozsályi [Magyarország, Szatmár-megye] ref. lelkészi állásomat, — javadalmai: lakás, mely áll 4 szoba, előszoba, konyha, sütő, kamara s egyéb gazdasági épületek; 2 hold beltelek s 1 hold temető-kert szép akácossal, fű- és fahasználattal; 30 hold elsőrendű föld egy tagban; 21 mm. 50 kg. tiszta buza [több, vagy kevesebb lelkész előnye, vagy hátránya]; 4 öl száraz tűzifa beszállítva; 2 drb. szarvasmarhára és sertésre, amennyit sajátként kihajthat, legelőjog; kongrua 542 aranykorona — megfelelő javadalmu romániai lelkészi állással. A csere oka tisztán családi ügy. Válasz: Papp Lajos ref. lelkész, Rozsály. U. p. Gacsály küldendő.